

Moje cesty do ČSSR

Když 15letou Petru a její rodinu na prázdninách v Rumunsku překvapila invaze Československa, netušila, jaké to bude mít pro ni následky. Necelé tři roky později se mladá Švýcarka seznámila s českým uprchlíkem, dnes jedním z našich občasných přispěvatelů, a naučila se kvůli němu tak dobře česky, že se během svých cest do tehdy ještě „socialistického“ Československa bez problému domluvila. V následujícím vyprávění vyličila své zážitky – samozřejmě česky.

Před více než 50 lety – dne 21.8.1968 - se stalo něco, co ovlivňuje můj život dodnes. Teď je čas o tom psát a vyprávět ...

21. 8. 1968: Kde jsem byla před téměř 52 lety

Začátkem srpna 1968 jeli moji rodiče s mým starším bratrem a se mnou – bylo mně skoro 16 let – z Lucemburku, kde jsme bydleli, do Rumunska. Byla to naše první cesta za železnou oponu. Chtěli jsme trávit prázdniny u Černého moře a navštívit rumunského přítele mého tatínka, se kterým ve třicátých letech studoval ekonomii na univerzitě v Bonnu. Můj tatínek pro nás koupil tzv. “package tour”: Noclehy i stravu v hotelích zaplatil dopředu, na všechno jsme dostali kupóny. Jeli jsme přes Maďarsko – Budapešť – do Rumunska. Obecná nálada byla tenkrát dobrá: Sen Evropy o svobodě byl blízký a naděje na mír a spolupráci mezi východem a západem Evropy byla cítit i hlavně proto, co se tehdy dělo v Československu: “Třetí cesta” se zdála být možná.

21. 8. 1968 jsme se vydali na zpáteční cestu domů a zažili jsme velký šok: Rumuni nám řekli, že v noci začala invaze do Československa a sami měli strach, aby Sovětská armáda nepřepadla také Rumunsko, protože Rumuni se invaze neúčastnili. Hranice do Maďarska už byla uzavřena, proto jsme museli jet přes Jugoslávii. Naše kupóny už neplatily. Na jugoslávských hranicích do Rakouska jsme viděli kilometr dlouhou frontu “Trabantů” se značkou CS. Československé rodiny stály kolem bezradně: Invaze je překvapila na dovolených o prázdninách. Na rozdíl od nás nevěděli kudy kam. Kdo měl malé rádio, postavil ho na střechu auta, aby si všichni mohli poslechnout nejnovější zprávy. Byli jsme všichni velice smutní. Hlavně moji rodiče přesně věděli, že sen o svobodě pro Čechoslováky brutálně skončil. V roce 1945 museli rodiče utéct před Rudou armádou po-

sledním vlakem z Berlína, který byl v plamenech.

Během dvou dnů jsme přijeli přes Rakousko, Švýcarsko a Francii domů do Lucemburska. Prázdninová nálada se nám ale nevrátila, protože jsme si uvědomili, že nezemřel jenom jeden člověk, nýbrž celá země.

Můj tatínek pracoval v Lucembursku od roku 1952, tzn. od začátku, pro Evropskou Společnost, která byla založena na podporu míru a spolupráce. My děti jsme absolvovaly Evropskou školu, v roce 1970 jsem se po maturitě přestěhovala do Švýcarska a přihlásila se na studium psychologie. Tenkrát jsem ještě netušila, že se brzy seznámím s jedním utečencem z Československa a že ze mne bude “agentka Západu” (dle archivu od StB.)

Jak to šlo dále

S Jiřím jsem se seznámila v červnu roku 1971 ve vlaku do Benátek. Od podzimu 1971 jsem se začala učit česky – v Institutu slavistiky curyšské univerzity. Na Velikonoce 1972 jsem se studentskou skupinou poprvé jela do Prahy, kde jsem se poprvé setkala s mojí budoucí tchyní a se švagrovou. Od r. 1973 jsem každý rok v létě jezdila sama do ČSSR na návštěvu rodiny. K tomu jsem se rozhodla sama od sebe. Jela jsem sama, protože Jiřího by

zavřeli, a to jsme nechtěli. Jiří nechtěl, abych se dostala do nebezpečí, také moji rodiče byli proti. Cesty jsem si platila sama. Mimo studium psychologie na curyšské univerzitě jsem pracovala v neuropsychologickém oddělení univerzitní nemocnice. Tak jsem si vydělávala peníze na svoje cesty.

Většinou jsem letěla z Curychu do Prahy, pak dál autobusem do Lipové anebo vlakem do Olomouce. Rozhodně bylo lepší tu Železnou oponu přeletět než ji na zemi vlakem z Vídně projíždět. Proto jsem vlakem jela snad jen dvakrát. Zastavil se na hranicích na víc jak hodinu, českoslovenští celníci pečlivě kontrolovali všechny cestující a venku chodili podél vlaku pohraničníci se psem a samopaly. Připadala jsem si jako největší zločinec, a ne jako vítaný host, který tu zemi chce navštívit. Na pražské Ruzyni jsem měla tu Železnou oponu už za sebou a vždycky jsem si mohla vybrat, ke kterému celníkovi s kufrem půjdu. Vybrala jsem si vždycky muže, který mně byl alespoň trochu sympatický, protože soudružky celnice moc nepříjemně všechno kontrolovaly. U celníků – mužů – jsem často ani nemusela otevřít kufr.

Když to píšu, tak mě napadá text Jiřího Suchého: „Protože jsem pracoval v divadle, lidé mi často dávali blbé otázky, na příklad: ‚Kolik stojí Železná

opona?“ “. V prvním okamžiku se tomu dá smát, jenže ... kolik lidí ta opona stála život? A jaký to mělo všechno smysl?

Strach jsem nikdy neměla a samozřejmě pomohlo i to, že jsem se mohla domluvit česky. Nezvyklé pro mě bylo, že všichni hned poznali, že jsem „ze západu“. Moje šaty a kufr vypadaly jinak než ty tuzemské. To způsobilo, že na veřejnosti se mnou někteří lidé ze strachu vůbec nechtěli mluvit, jiní mi naopak pomohli rádi s kufrem nebo s informací, když jsem byla v nouzi.

Moje cesty se mi moc líbily, a hlavně musím velice poděkovat mé švagrové, protože mně ukázala krásy Moravy i Slovenska (Tatry v mlze a Bratislavu), seznámila mě s celou velkou rodinou, kde jsem vždycky byla srdečně vítána. Tak jsem poznala moravskou kuchyni, turistický salám, eidamský sýr, českou kávu, české rohlíky, kyselé okurky, černý čaj s rumem z Kuby a domácí slivovici. Hodně jsem se divila, že se restaurace jmenovaly „RAJ“ a přitom obsluha byla velice nezdvořilá. A že všude byly cedule s velkým rudým nápisem „Se Sovětským svazem na věčné časy“.

Bohudík tyhle časy tak věčné nebyly. Někdo ale moje cesty sledoval a dělal si poznámky, že jedna mladá „agentka ze Západu“ přijela na návštěvu. Zprávy o mých cestách tam budou snad opravdu na věčné časy, pokud ten archiv nezruší.

Jirkovi rodiče a jeho tři sestry jsem měla ráda od prvního setkání. Často jsme spolu mluvili až do noci, často jsme spolu slavili. A velice smutné pro nás bylo, že nikdo z rodiny nemohl přijet na naši svatbu v roce 1976. Nikdo nedostal povolení – i přes x odvolání.

Autorka (vpravo) s budoucí tchyní před pražským orlojem, rok 1972.

Rodiče Jiřího jsem oslovovala „tatínku“ a „maminko“ a vykala jsem jim. Když jsem přijela na návštěvu do Lipové, vytáhl tatínek slivovici, nalil mi a řekl: „Povídej, jak se máte, co děláte ... „A vyprávěla jsem to, co mi Jiří před odjezdem řekl, hlavně to, o čem se nedalo psát v dopi-

Osada Rejvíz. Foto: Ladin

sech. V roce 1975 jsem s ním vypila víc než předtím. Byl nadšený výsledky konference v Helsinkách. Vystříhl z Rudého Práva celé rozhodnutí, které mi ukazoval. Radoval se a byl plný naděje, že se rodiny budou brzy setkávat. Maminka ale byla skeptická a řekla mu: „Tak brzy to nebude, toho my se asi už nedožijeme“. Trvalo to ještě 4 roky, než nás poprvé mohli navštívit ve Švýcarsku.

Maminka mně ukázala, jak vařit knedlíky a péct koláče. Jenže uskutečnit to ve Švýcarsku nebylo lehké: nebyla u nás hrubá mouka, tvaroh byl úplně jináčí a mák se skoro nedal sehnat – jen v lékárně. Jednou mně maminka ušila pěkné dlouhé šaty z modrotisku, připadala jsem si v nich jako nevěsta.

Také jsem zažila pěkné výlety se švagrovou na kole. Rejvíz a Mechové jezírko v Jeseníkách jsem milovala. A když jsme jely přes Ondřejovice ko-

lem hranic, musely jsme zůstat přesně na cestě, hranice do Polska se nesměly překročit. Divila jsem se: „Proč? To jsou přeci vaši komunističtí bratři!“ Povíдалo se, že po válce, když někoho chytili při přechodu hranice v lese, kde nebyla znatelná, sebrali ho a šel budovat Varšavu. Původně jsem si myslela, že hranice mezi komunistickými státy jsou stejné jako „u nás“ na západě. Ale že mají nějakou „oponu“ nebo ochranné pásmo i mezi sebou, tomu jsem nemohla uvěřit.

V paměti mého nosu mi zůstaly dva pachy, které byly tehdy v Československu rozšířené: U vchodů restaurací byly často šatny a vedle nich nebo u blízkých schodů dolů k záchodkům se šířil silný pach dezinfekčních prostředků. A také, když lidé navštívili divadlo nebo koncert, vzali si pěkné šaty ze skříně a tam je pak zase doma uložili, protože ve skříních používali prostře-

dek proti molům, ten pach naftalinu vždycky přinesli s sebou do divadla.

Dnes se díváme, jak jsme tenkrát bez internetu, mobilu a skoro bez telefonu mohli komunikovat a případně si sdělit kdy, kde a kdo pro mě má přijít, když jsem plánovala cestu na návštěvu. Se švagrovou jsem se domluvila v roce 1975 dopisem hodně dopředu, kdy přiletím do Tater. A klaplo to: Ona stála na letišti a čekala na mne. Jinak jsem měla pocit, že maminka a její tři dcery, tedy moje švagrové, mezi sebou komunikovaly telepaticky. To jsem považovala za velké umění.

Nejvíc mně v Československu překvapily ženy. U nás se říkalo, že v komunistických zemích jsou ženy velice emancipované, že mají profese jako muži. Ukazovaly se fotky s ženou na traktoru nebo na bagru za volantem. Daly děti do školky a byly volné pro práci a to byla jakoby ta emancipace. U nás tenkrát ženy chodily do práce, jenom když manžel nepřinesl domů dost peněz: školky ve Švýcarsku ještě moc nebyly, ženy zůstávaly doma a pracovaly v domácnosti.

Českou emancipaci jsem vnímala tak, že ženy musely pracovat nejméně na 200% : 100% v práci aby mohly vydělat peníze a aby mohla rodina přežít, po práci pak dalších 100% v domácnosti. Když přišly po práci domů tak vařily, praly, uklízely, staraly se o děti a pak sháněly to, nebo ono... Manžel přišel po práci domů, dal si pivo a pohov na váleň, zakouřil si, nechal se obsluhovat, sem tam reklamoval. Staral se o rodinné auto a jen on řídil. V neděli ráno žena už od 9 hodin začala péct a vařit, oběd musel být na stole přesně ve 12 hodin.

Bohudík se zdá, že další generace tyhle zvyky nepřevzala.

Petra Dobrovolny

Foto str. 6: archiv P. Dobrovolny

Pokračování příště

Velké mechové jezírko v 60. letech.

Foto: B. Jirout